

Betreft Brief IVN afdeling Nijkerk inzake Regionale Energie Strategie regio Foodvalley

Gemeente Nijkerk

Nijkerk, 29 januari 2020

Aan: College Burgemeester en Wethouders Gemeente Nijkerk

t.a.v. de heer H.L. Dijksterhuis

in cc aan de leden van de Gemeente Raad Nijkerk

Geachte heer Dijksterhuis,

Als nieuwe 'Werkgroep Energie Strategie' van het IVN-afdeling Nijkerk willen wij ons graag voorstellen. Wij willen graag constructief deelnemen en meedenken op welke manier de ambitie binnen de regio Foodvalley vorm wordt gegeven om in 2050 CO2 neutraal te zijn.

Deze ambitie is fors en heeft verstrekkende en deels onomkeerbare gevolgen voor de bewoners, bedrijven en vooral voor het landschap binnen de regio. De verandering lijkt vooral technisch te worden ingezet maar heeft consequenties voor het denken, doen en gedrag voor bewoners in de directe woonomgeving, tot in de keuken, en beleving van het landschap. En voor bedrijven tot in de wijze van ondernemen. Daarvoor is een cultuuromslag, medewerking en draagvlak nodig.

Aangezien het om een brede cultuuromslag gaat zou het goed zijn als de burgers niet alleen inzicht zouden krijgen in de mogelijkheden om energieneutraal te worden op de thema's die de gemeenten nu aan de orde stelt maar ook inzicht krijgen in andere thema's waar burgers mee te maken zullen krijgen zoals voeding, vervoer, vlieg- en autoreizen. Wellicht kan de gemeente/regio, bijvoorbeeld in samenwerking met VNG en PBL een integrale monitor ontwikkelen voor burgers.

Het zou goed zijn als de omslag niet alleen wordt gepresenteerd als een technische opgave met grote inspanningen maar ook als een uitdagende opgave die bij goede uitvoering ook nieuwe kwaliteiten en voordelen met zich mee kan brengen. Voorbeelden van best-practices ter beschikking stellen kunnen daarbij helpen. Dat kan bijvoorbeeld gaan om goede (bestaande!) voorbeelden van optimalisatie van zonneweiden met ecologische doelen, om trotse bewoners van autarkische woningen, om projecten met sociale optimalisatie waarbij bewoners gezamenlijk eigenaar en benutzer van voorzieningen als windmolens en zonneparken zijn. Voor veel mensen die in wat oudere bestaande woningen wonen zijn concrete voorbeelden van samenhangende investeringspakketten nodig om hen te overtuigen van de voordelen maar ook omdat niet alle investeringen goed samengaan.

Speciale aandacht bij deze transitie lijkt ons nodig voor de sociale en morele dimensie. Mensen moeten het gevoel hebben dat lasten en lusten eerlijk worden verdeeld.

Wij onderschrijven voor 100% de noodzaak van verandering. Alleen zijn wij tegelijkertijd kritisch omdat de ervaring leert dat vooral het landschap en met name het aandeel van de natuur daarin de rekening betaald. Niet voor niets heeft het PBL in haar rapport van november 2019 'Zorg voor het Landschap' haar zorgen daarover uitgesproken. Juist omdat deze transitie forse gevolgen heeft voor het landschap moeten we daar zorgvuldig mee omgaan om niet over 5 jaar tot de conclusie te komen dat het -deels unieke- landschap in en om Nijkerk ernstig is aangetast.

IVN Brief aan College en cc aan Raad Nijkerk inzake RES

Wordt 'onze' transitie voor zon op land vertaald op een Nijkerkse schaal, dan is zo ongeveer de helft van de bebouwde kom binnen de rondweg N301 bedekt met zonnepanelen (zie plaatje bijlage). Wordt de ambitie van Nijkerk vertaald naar een landelijk niveau, dan is een vierkant van 70* tot 75 kilometer! nodig om de energie behoeft te dekken. Nog los van de meters die nodig zijn om het op een 'ecologische wijze in het landschap' in te passen. Plus een groot aantal windmolens. De zorg voor aantasting van het landschap en met name de beleving daarvan is daarmee terecht.

*voortschrijdend inzicht; berekening o.b.v. ambitie/inwoners Gem. Nijkerk i.p.v. aantal inwoners hele Foodvalley. Vierkant is daardoor veel kleiner. Wat blijft is dat het aandeel voor Nijkerk (onevenredig) hoog is vastgesteld. AvS 12-02-20.

In het RES proces zijn de kansen en bedreigingen uitgewerkt. In de presentaties wordt de zorg voor de consequenties ook uitgesproken en dat daar zorgvuldig mee moet worden omgegaan. De praktijk is echter bepalend en wij zijn niet gerust op de snelheid van het proces -de ambitie moet op te korte termijn worden ingevuld- waardoor de zorgvuldigheid van locatie keuzes, de inrichting daarvan en noodzakelijk draagvlak bij de burgers in het gedrang kan komen. Daarnaast is er de grote druk van ontwikkelaars die op basis van de forse subsidiestroom hun verdienmodel inrichten ten koste van de burgers/omwonenden en het landschap.

Het IVN kiest voor een robuust en vitaal landschap en natuur. Versterking van biodiversiteit en van de ecologische structuur is meer dan ooit noodzakelijk. In dit kader verwijzen wij naar de actie 'Nijkerk zoekt'. Nu het er op lijkt dat met name de boeren in het gelijk worden gesteld dat binnen de RES waardevolle landbouwgronden buiten de locaties blijven, maakt dat de gemeente en het LTO als hun vertegenwoordiging schatplichtig, om mee te werken aan de verbetering van de biodiversiteit en ecologische structuur. Wij pleiten ervoor dat de gemeente hierin een voortrekkersrol speelt en in haar beleid samen met het LTO meerdere initiatieven ontwikkelt. Natuurorganisaties in de regio zullen daaraan graag hun medewerking verlenen.

Onderstaand noemen wij enkele van de belangrijkste punten die ons inziens in het RES traject tot hun recht moeten komen. Wij stellen voor om eerst de expert meetings (EM) en de klantbordgroep (KBG) hun werk te laten doen en daarna hierover met u in gesprek te gaan

Landschap

- Wij pleiten er voor dat de gemeente de Zonneladder en de Gedragscode volledige op het proces van toepassing te laten zijn.
- Wij pleiten ervoor dat de ambitie van het LOP 2018 integraal wordt ingebracht.
- Wij pleiten er voor dat de gemeente vol inzet dat in de plannen maatregelen worden getroffen om de biodiversiteit en ecologische structuur maximaal te verbeteren. De effecten op flora en fauna zijn (nog) nauwelijks bekend. Wat de effecten zijn op klein en groot wild zoals das, ree, hert, vos en zwijn*, op weide- en boerenland vogels zijn (nog) niet in te schatten. *Dit zijn o.a. dieren van de Big Five in Nederland die in ons buitengebied frequent voorkomen!
- Als de denkrichting voor ontwikkeling langs infrastructuren (snelweg/wegen/spoor) wordt gekozen betekent dit dat er onneembare barrières voor groot wild kunnen ontstaan. Dit impliceert dat er veel wildpassages nodig zijn om de (oude) EHS visie en het Gelderse Natuurnetwerk te waarborgen. Herstel van biodiversiteit gaat verder dan het aanleggen van (tijdelijke) bloemrijke akkerranden en een bijenhotel.
Wij pleiten voor een vroegtijdige toets van de locaties op bestaande natuurwaarde en op welke wijze dit kan worden verbeterd. Een MER toets is verplicht. Wil de gemeente hierin meegaan?
- Belangrijk is dat eerst no-regret gronden worden belegd. (bermen, braakliggend industrieterrein of voor woningbouw, (daken) parkeerterreinen, (sanering) asbestdaken e.d.)
- Nog belangrijker is dat eerst alle daken van bedrijfsgebouwen en woningen worden belegd (met een isolatie slag). De term 'geschikt' dient ruim te worden geïnterpreteerd. Bouwkundige

bezwaren zijn veelal (technisch) op te lossen. Verwachting is dat slechts bij een beperkt aantal bedrijven en woningen het dak 'niet geschikt' is.

- Waarom zijn er op dit moment (nog) geen concrete plannen om de daken te beleggen terwijl wel concreet wordt gewerkt aan zonnevelden?
- De stelregel moet worden: De gebruiker wekt -altijd- zelf zijn energie op!
Wil de gemeente deze stelregel in alle (beleids)regelingen incl. bouwbesluiten -per direct- als uitgangspunt toepassen?
- Ontwikkeling van aardwarmte is voor een beperkt aandeel opgenomen en staat laat in de tijd gepland. Gezien de negatieve mogelijkheden van biomassa (CO2 uitstoot blijft bestaan) zal dit aandeel o.i. moeten worden afgebouwd tot alleen verbranding van een reststroom van groenafval. Wil de gemeente het aandeel biomassa afbouwen ten gunste van aardwarmte en eerder in de tijdlijn tot ontwikkeling laten komen? In deze lijn ligt ook het tegengaan van het gebruik van palletkachels e.d. Dit zal zeker binnen de bebouwde kom positief bijdragen aan de ambities voor een schone -en gezonde- lucht zonder fijnstof.

Financieel

- WOZ; Wij pleiten ervoor dat de gemeente bedrijven en bewoners positief beloont om transitie maatregelen te nemen. Een gedifferentieerd WOZ tarief kan dan een oplossing zijn.
De gemeente kan budgetneutraal de WOZ inzetten om bedrijven en eventueel burgers te stimuleren stappen te zetten. Het is bekend dat veel bedrijven niet erg geïnteresseerd zijn om te investeren in zaken die ze niet als kerntaak zien, zelfs als ze financieel verantwoord zijn. Bij sommige bedrijven speelt bovendien mee dat ze zulke goedkope energietarieven hebben dat een extra stimulans nodig is.
- Dit laatste aspect mag geen belemmering zijn om het dak voor eigen opwek te beleggen, beschikbaar te stellen aan en/of deelname in een coöperatie van bewoners of bedrijven. Wij pleiten ervoor dat de gemeente met ondernemend Nijkerk hierover afspraken maakt die dekkend zijn voor de ambitie in de RES.
- Wij pleiten ervoor dat de gemeente zoveel als mogelijk is, zon en wind op publieke gronden inricht. De rendementen vloeien dan direct terug in de gemeenschap en komen bedrijven en burgers ten goede. Ontwikkeling van een molen met zonneveld op industrieterrein De Flier zou een mogelijkheid zijn om dit te realiseren. Is de gemeente bereid om de haalbaarheid hiervan als pilot-project te onderzoeken en hierin te participeren?
- Hoe wil de gemeente de participatie in de initiatieven vorm geven als bedrijven en bewoners zelf al veel geld moeten investeren in isolatie en andere vormen als het beleggen van daken met panelen?
- Het kan niet zo zijn dat de rendementen bij ontwikkelaars en een klein aantal eigenaren komen te liggen terwijl de lasten voor de bewoners en het landschap zijn. Daarom pleiten wij met kracht dat de gemeente hard inzet dat alle initiatieven op publieke grond en binnen coöperaties worden opgezet. De gemeente en burgers hebben dan een maximale invloed en komt het rendement ten goede aan de gemeenschap.

Algemeen

- Veel burgers hebben interesse om te verduurzamen maar wachten de ontwikkelingen af. Op welke wijze wil de gemeente voorkomen dat dit krediet wordt verspeelt?
- Is de gemeente bereid om de ambitie ook voor de korte termijn te verlagen en tijd te nemen om gunstige technische ontwikkelingen van panelen, molens en aardwarmte te kunnen inpassen? Zo worden mis-investeringen en uitbetaling van subsidies voorkomen.
- Graag ontvangen wij als belanghebbende partner in het proces inzake in de locaties en aantal hectares van initiatieven die bij de gemeente zijn gemeld.

Zoals gezegd lijkt het ons buitengewoon behulpzaam goede voorbeelden van en ervaringen elders beschikbaar te krijgen. Het gaat om projecten op lokale, particuliere schaal, om corporatie, om

gemeenten en wellicht zelfs regio's zoals de energiescenario's die een aantal jaren gleden door de provincie Utrecht zijn ontwikkeld. De vraag is dan ook in hoeverre in het proces ervaringen uit het verleden van projecten elders worden betrokken.

Graag gaan wij in de Expert Meeting en KlankBordGroep hierover met u in discussie.

Onze standpunten lichten wij ook graag toe in een gesprek met het college en de gemeente raad.

Uw reactie zien wij met belangstelling tegemoet.

Namens het IVN-afdeling Nijkerk,

IVN Werkgroep Regionale Energie Strategie

Thea de Ruijter

Hennie Sohl

Bram van de Klundert

Arjan van Slooten